

AKOB

AKDENİZ OPERA ve BALE KULÜBÜ KÜLTÜR - SANAT DERGİSİ
Mediterranean Opera and Ballet Club Culture and Art Magazine

30

Çikolata ile Ölüm

Leonardo Vinci ve
Günümüze Ulaşan 36 Operası

MÜZİKLE KURULAN KÖPRÜ

İRİS MAVRAKİ KONSERİ

Music Transcends
All Boundaries

AN AUTISTIC BOY

TÜM SINIRLARI AŞAN MÜZİK
OTİSTİK ÇOCUK

CEMAL REŞİD'İN
OPERALARI 3

KÖYDE BİR FACİA

BİR BROADWAY KLASIĞI

BATI YAKASI HİKÂYESİ MERSİN'DE

West Side Story

Çikolata ile Ölüm

Leonardo Vinci ve Günümüze Ulaşan 36 Operası

Ömer Eğecioğlu
Santa Barbara, CA, ABD
omer@cs.ucsb.edu

Evrensel “dahi” denince herkesin tartışmasız hemfikir olduğu kişi herhalde Leonardo da Vinci’dir (1452-1519). Ressam, mucit, heykeltıraş, mimar, mühendis, gökbilimci, müzisyen, anatomici. İnsanlık tarihinde bu gibi vasıfları en üst düzeyde aynı kişilikte taşıyan kaç insan gelmiş geçmiş? Leonardo, hem bilim adamı hem de sanatçı, yani gerçek anlamda bir “Rönesans insanı”ydı. Eşsiz eserleri *Mona Lisa* ve *Son Akşam Yemeği*’ne ek olarak, daha 16. yüzyılda helikopter, uçan bisiklet ve diğer uçan makineler tasarladı. Zırhlı tank, denizaltı, paraşüt, dalgıç giysisi, dişli mekanizmaları, mekanik hesap makinesi, yaylı araba, müzik aletleri, topografik çalışmalar, haritalar, şehir plancılığı, mimarlık, kale ve kanal yapımı, anatomi çalışmaları yaptı. II. *Beyazıt* döneminde Haliç için bir köprü bile tasarladı.

Leonardo da Vinci'nin otoportresi, 1512
(Biblioteca Reale, Turin).

Bu kadar yetenekli bir insanın müzikle de uğraşmamış olması mümkün mü? Elbette ki değil. Gerçekten de Leonardo gençliğinde bazı çevrelerde diğer yeteneklerinden fazla müzisyenliği ile tanınırdı: Lir ve kemannın atalarından *İtalyan liri* (Lira da Braccio) adlı aleti çok iyi çalardı. Müzik üzerinde de çalıştı, anatomik gözlemlerinden kaynaklanan ses telleri ve sesin üretimiyle, ayrıca genel akustik konularıyla ilgilendi.

Leonardo da Vinci'nin kodeksinden “hava vidası” adı verilen helikopter tasarımı.

Ama bırakın operayı, kendisinden günümüze gelen tek bir kompozisyon bulunmuyor. Üstelik 67 yaşında ölen Leonardo da Vinci'nin, hasta yatağında kendisini çok sevip takdir eden *kralın* kollarında can verdiği rivayet edilir, yani ölümü çikolatadan da olmamış!

İzin verirseniz bu yazının başlığını izah edeyim.

Başlıktaki Leonardo Vinci (1696-1730), 34 yaşında kısıkanç bir kocanın içine zehir attığı çikolatadan ölen, kısa hayatına rağmen elliye yakın opera besteleyen, Napoliten bir besteci. Yani bildiğimiz Leonardo da Vinci değil! Günümüzde opera tarihçileri dışında herhalde çok az sayıda insan tarafından tanınıyor. Leonardo Vinci'nin lanetli olması, büyük Leonardo ile kendi ismi arasında sadece bir "da" farkı olmasından değil, ölümünün de kendi bestelediği ve zamanında ona büyük şöhret kazandıran dramatik (belki de komik) operalara konu olmaya layık bir şekilde renkli olması. Leonardo Vinci'nin üstelik iflah olmaz bir kumarbaz olduğunu da söyleyelim.

Napoliten Opera

18. yüzyılda Napoli, 400.000'e varan nüfusu ile Venedik'ten iki kat, Roma'dan ise dört kat daha kalabalık bir şehirdi, İtalya'nın opera merkezi olarak Venedik'i geride bırakmıştı. Napoli'deki Teatro San Carlo, ülkenin en prestijli opera salonları arasında yer alıyordu. Şehirde daha sonra Napoli ekolü olarak bilinen tarz müziğin ustalarını yetiştiren ve Avrupa'nın en kalburüstü müzik okullarından sayılan dört konservatuvar birden vardı: Santa Maria di Loreto, Chiesa S. Maria della Pietà dei Turchini, Poveri di Gesù Christo ve San Onofrio a Capuana.

Burada eğitilen müzisyenler iş bulmak amacıyla Avrupa'nın diğer yerlerine de yayıldılar. Zamanın belli başlı İtalyan bestecileri Napoliten sistemde eğitilmişlerdi. 18. yüzyılın başında Nicola Porpora, Leonardo Vinci ve Leonardo Leo; onları takiben Giovanni Battista Pergolesi, Niccolò Jomelli, Tomasso Traetto; ve daha sonra da Domenico Cimarosa, Saverio Mercadante ve Vincenzo Bellini, bu sürecin opera bestecileri arasında değinilmesi gereken sanatçılardır.

Leonardo Vinci

Leonardo Vinci'nin C. Biondi tarafından yapılmış gravürü.

18. yüzyılda Napoli, 400.000'e varan nüfusu ile Venedik'ten iki kat, Roma'dan ise dört kat daha kalabalık bir şehirdi, İtalya'nın opera merkezi olarak Venedik'i geride bırakmıştı.

Yüze yakın operanın bestecisi olan büyük Napoliten usta Alessandro Scarlatti (1660-1725), *opera seria* (ağır, ciddi opera) tarzının ve *da capo aya* biçiminin babası kabul edilir. Opera seria, konuları genellikle uzak geçmişte yaşandığı düşünülen, bazıları gerçek karakterlere, ama daha ziyade destan ya da mitlere, antik konulara dayanan ciddi, ağır eserlerdi. Opera seria'ya tepki olarak, 18. yüzyılın pop müziği diyebileceğimiz *opera buffa* (komik-opera) ortaya çıkmıştı. Bunların daha sonraki yüzyıllara ulaşmış güzel örnekleri şunlardır: *Il Trionfo dell'Onore* (Scarlatti), *La Serva Padrona* (Pergolesi), *La Cecchina* (Piccinni), *Il Matrimonio Segreto* (Cimarosa). İşte bu tarzın en ustalarından birisi de Leonardo Vinci'ydi.

Vinci'nin hayatı

Vinci'nin doğum tarihi kesin olarak bilinmiyor ama güney İtalya'da Calabria'da, büyük bir ihtimalle 1696 yılında doğduğu sanılıyor. En erken ise 1690 doğumlu olduğu tahmin ediliyor.

Vinci, müzik eğitimine 1708 yılında başladı, 12 yaşında Napoli'de Poveri di Gesù Christo Konservatuvarı'na alındı. Buradaki eğitimi sırasında konservatuvarda öğrenci-öğretmen olan ve kendisinden on yaş kadar büyük Nicola Porpora'yla kavga ettiği için bir ara okuldan ayrılmak zorunda kaldı. 1711'de Porpora'nın konservatuvardan ayrılmasından sonra Vinci geri geldi. Daha sonra Loreto Konservatuvarı'nın baş öğretmeni olan Porpora'nın öğrencileri arasında çağın ünlü kastratları Farinelli ve Caffarelli vardı. Kendisinin geçimsiz bir insan olduğu biliniyor. Hayatlarının sonuna kadar rakip ve düşman kalan Porpora ve Vinci'nin anlaşmazlıklarının tohumları daha bu öğrencilik zamanlarında ekildi.

18. yüzyılın başında Alessandro Scarlatti Napoli'de saray müzisyenlerinin başıydı. Scarlatti'nin ölümünden sonra Vinci de saray müzisyeni olarak görev aldı ve bu dönemde kilise için eserler besteledi. Bir süre Sansevero prensi için çalıştı. Vinci, 1728'de kısa bir süre yönetmenliğini yaptığı Poveri di Gesù Cristo Konservatuvarı'nda, Pergolesi'nin hocası oldu.

Zamanın modası *opera seria* Roma’da kilisenin, kralların, prensler ve soyluların, zengin toprak sahiplerinin desteklediği tarz müzikti. Bir patronun himayesi altında sürekli bir işe sahip olmayan besteciler ise İtalya’nın çeşitli merkezlerindeki tiyatrolarından opera yazmak için sipariş (*scrittura*) alırlar, eserlerinin sahneleneceği yerin beğenilerine uygun şekilde yazarlardı.

Leonardo Vinci'nin Li zite 'ngalera operasının ilk sayfası.

Vinci'nin baş sayfaya düştüğü tarih 20 Kasım 1721, yani sahneye konuluşundan sadece birbuçuk ay önce. (Conservatorio San Pietro a Majella, Napoli.)

O zamana kadar Napoliten operada komik sahneler *intermezzi* adı verilen kısa eserlerden oluşuyordu. İntermezzilerin genişletilmesiyle uzun komediler ortaya çıktı. Bunlar genellikle yerel lehçede söyleniyordu. Vinci'nin ilk başarıları daha yeni yeni ortaya çıkmaya başlayan bu tarz eserlerle oldu. Profesyonel hayatına Napoli şivesiyle yaratılmış üç-perdelik komik operalar yazarak başladı. İlk operası 1719'da Teatro Fiorentini'de sahnelenen *Lo cecato fauzo* (Sahte Kör) idi. Bunu takip eden beş yılda Vinci 11 opera daha besteledi. Bunlardan en önemlilerinden olan *Li zite 'ngalera* (Kadırgadaki Yeni Evliler) Teatro Fiorentini'de 3 Ocak 1722'de sahnelendi. Vinci'nin operanın notasının ilk sayfasına elyazısı ile düştüğü tarih ise 20 Kasım 1721. Aradaki birbuçuk aydan az zaman eserin bestelendikten sonra ne kadar çabuk bir araya konup gösterime hazırlandığını belgeliyor. Vinci'nin bu operası komik-opera örneklerinin ilklerinden addediliyor. Napoliten bir halk şarkısı ile başlayan eserin amacı opera seria gibi dinleyicilere ahlâk ve terbiye dersi vermek, asalet ve fedakârlık örnekleri sunmak değil, sadece onları eğlendirmek.

Roma için operalar

Vinci ilk başarılarından sonra hem *drammi per musica* (müzikli-dram) türünde eserler yarattı, hem de ciddi operalar yazmaya girişti. 1722'de bunlardan *Publio Cornelio Scipione*'yi daha büyük bir tiyatro olan Teatro San Bartolomeo için besteledi. Bunun başarısı ile kendini müzikli-drama ve ciddi operaya adadı.

Sanki rakibi Porpora'a inat, bir anda kazandığı ünle Vinci Roma'da *opera seria* bestecisi olarak aranılır oldu. 1724'ten itibaren Roma'da, 1725 ve sonrasında da Venedik'te eserleri seslendirilmeye başladı. 1724'den sonra her sene Roma için bir ile üç arası opera besteledi. Bütün bunlar olurken eserleri aynı zamanda Parma ve Napoli'de gösteriliyordu. Roma ve Venedik'te Porpora'nın eserleriyle aynı zamanda gösterilen operalarının doğurduğu rekabet yüzünden Porpora ile olan anlaşmazlıkları gittikçe arttı.

1726'da başlayarak Vinci'nin işbirliği yaptığı librettist, arkadaşı olan Pietro Metastasio'dan başkası değildi. Napoli ekolünün en yüksek noktaya eriştiği zamanlardaki opera metinlerinin en güzelleri ünlü şair Pietro Metastasio tarafından kaleme alınmıştır.

Vinci'nin başyapıtı Artaserse

Metastasio'nun Artaserse'si, M.Ö. beşinci yüzyılda yaşamış olan Pers kralı I. Serhas'ın oğlu I. Artakserhas'ı konu alıyor. Vinci'nin bu son operası aynı zamanda da bestecinin başyapıtıdır.

Zamanın İtalya'sında kadınların sahneye çıkması yasak olduğundan, Vinci'nin eserinde bütün kadın rolleri kastratlar için yazılmıştı. Yine o zamanların adeti olduğu üzere kahraman rolleri de kastratlar tarafından söyleniyordu. Artaserse'de başrol, zamanın ünlü kastratı Carestini için yazılmıştı. Bu opera Vinci'nin 1722-1730 yılları arası bestelediği 19 opera seria ve müzikli-dram türünde eserlerin sonuncusu ve en güzeli olarak biliniyor. Metastasio'nun librettosu 18. yüzyılda o kadar popüler oldu ki, Vinci'nin başarısından sonra yüzü aşkın kez opera konusu olarak kullanıldı: Hasse, Porpora, Gluck, Chiarini, J. C. Bach, Arne, Mysliveček gibi bestecileri bu metni kullanan müzisyenler arasında sayabiliriz.

Leonardo Vinci'nin Artaserse operasının 2012 yılında çıkan kaydı. (Virgin Classics 6028692.)

Günümüzde Vinci'nin Artaserse'sinin CD kaydı şef Diego Fasolis ile Coro della Radiotelevisione svizzera, Lugano ve Concerto Köln eşliğinde beş kontrtenor tarafından

gerçekleştirilip, Virgin Classics tarafından 2012’de piyasaya çıkarılmış. Bu kayıta Philippe Jaroussky (Artaserse), Max Emanuel Cencic (Mandane), Franco Fagioli (Arbace), Valer Barna-Sabadus (Semira), Yuriy Mylenko (Megabise) ve Daniel Behle (Artabano) rol alıyorlar.

Vinci’nin müziği

Operaların neredeyse devamlı değişmesinin beklendiği ve belki de bir daha sahneye konmamak üzere sadece bir sezon oynandığı bu dönemde Vinci’nin operaları olağanüstü popüler oldu, birçok yerde yıllarca gösterildi. Çağdaş bir eleştirinin değerlendirmesi Vinci’nin başarısını güzel özetliyor: “İnsanlar bir sezonda izledikleri bir operayı, baleyi, sahne dekorunu veya ses sanatçısını bir daha görmek istemiyorlar, meğer ki bu Vinci gibi bir bestecinin mükemmel operalarından biri olsun.”

Vinci’nin ölümünden elli yıl kadar sonra yazan İngiliz müzikolog Charles Burney, bestecinin operada bir devrim yapmış olduğunu düşünüyordu: “Vinci, müziği şiire köle yapmak yerine ona arkadaş kılan, melodiyi basitleştirip parlaklaştıran, dinleyicinin dikkatini ezgiye çeken, ezgiyi füg, komplikasyon ve çetrefil dokulardan arındıran ama bunları yaparken sanatını bayağılaştırmayan ilk opera bestecisi olmuştur.”

Metastasio da Vinci’nin yeteneklerine saygı duyuyordu. Yıllar sonra başka bir besteciye övmek için kullandığı sözlerde “Hasse’nin armonilerini; Vinci’nin zerafeti, ifade gücü ve yaratıcılığını haiz” diyerek Vinci’nin müziğini ne kadar üstün bulunduğunu ifade ediyordu.

Leonardo Vinci’nin portresi (Conservatorio San Pietro a Majella, Napoli.)

Vinci’nin 18. yüzyıl başında opera sanatına katkısı, müziğinin ezgi partisini destekleyen ve öne çıkaran armonik yapısıydı.

“Gözlerini bile kumar masasında bahse yatırabilecek bir kumarbazdı. Bestecilikte gösterdiği yeteneğin, aklın ve anlayışın, özel hayatında zerresi bile yoktu.”

Eserlerinde kemanlar çoğunlukla solistin ezgisini katladılar, diğer çalgılar ise arka planda eşlik ettiler. Müziği her an ses sanatçısını desteklemeye dönüktü ve da *capo* tarzındaki aryalar hemen birbiri ardından geliyordu.

Yaratıcılığı, müziğinin doğal güzelliği ve getirdiği yeniliklerden dolayı Vinci 18. yüzyılın seçkin opera bestecileri arasında kabul edilir. Her ne kadar müziğinin yaşadığı yüzyılın sonundaki akımlar üzerine etkisi olmuşsa da, Vinci’nin müziği kendisinden sonra gelen Mozart veya Paisiello’dan çok, kendi zamanının diğer ustaları Vivaldi ve Handel’in müziğine yakındır.

Porpora ile son

Vinci yaşamının sonlarına yaklaştığında ünü gittikçe artmıştı. Ama giderek Porpora ile olan anlaşmazlıkları düşmanlığa dönüştü. 1730’da Roma’da Vinci’nin *Artasarse*’si ile Porpora’nın da *Siface*’si aynı zamanda gösterilirken, birbirlerinin çalışmalarını baltalamak için ellerinden geleni yaptılar. Vinci’nin bir ajanı Porpora’nın gösterisi sırasında sahneye bol enfiye tozu üfürerek sahnedeki sanatçıları hapsirtmeye ve böylece oyunu durdurmaya çalıştı. Bu sabotaj neden gerekiyordu anlamak zor çünkü 1730’da Vinci artık İtalya’nın en başarılı opera bestecisiydi. Evet, Porpora ile birbirlerine karşılıklı kin beslediler. Ama onu Napoli’de zehirleyip öldüren Porpora olmadı, bunun romantik bir maceranın sonucu olduğu düşünülüyor.

Leonardo Vinci'nin karikatürü
(Pier Leone Ghezzi, Roma, 1730, Biblioteca Apostolica Vaticana.)

Vinci'nin ölümü

Çikolatadan ölüm gerçek hayatta olacak birşey gibi gelmiyor insana, ama söylentilere inanırsak, Vinci'nin 1730'da, 34 yaşında ölümü işte böyle oldu. Zehirlenmiş bir fincan sıcak çikolata içerek...

Müzik tarihçisi Ernst Ludwig Gerber'in yazdığına bakılırsa, kendisini kıskanan besteciler tarafından zehirlenerek öldürüldüğüne hiç şüphe yok. İnsanın aklına hemen ezeli düşmanı Porpora geliyor, değil mi? Mozart ve Salieri'den önce bir başka Mozart ve Salieri öyküsü.

Başka bir kaynağa göre ise ölümü kumara olan düşkünlüğünden olmuş. Vinci'nin hasta derecede kumarbaz olduğu, bazen bir sezonda üç-dört opera birden ürettiği halde sürekli meteliksiz dolaştığı biliniyor. 18. yüzyıl İtalya'sında kumarın çok yaygın olduğunu belirtelim. Bir zar atışı, bir iskambil kağıdı ile servetler kazanılıp kaybediliyordu. Dolayısıyla Vinci'nin kendini bu belaya kaptırmış olması şaşırtıcı değil. Bu zayıflığı hakkında karikatürist Ghezzi "Gözlerini bile kumar masasında bahse yatırabilecek bir kumarbazdı. Bestecilikte gösterdiği yeteneğin, aklın ve anlayışın, özel hayatında zerresi bile yoktu. Ama yine de toprağı bol olsun" diyor.

Netice itibarıyla Vinci'nin doğum tarihi nasıl tam olarak bilinmiyorsa, ölümünde de aralanmamış bir sürü perde var. Kurt Markstrom, Vinci'nin operaları üzerine yazdığı kitabında

bir bölümünü bestecinin ölümüne ve daha sonra kazandığı üne ayırmış.

Vinci öldüğünde cebinde beş parası olmadığı için sadece fakir fukaraya uygun görülen basit şekilde toprağı verildi. Ölümünün çok ani olduğunu, dini icaplar gereği bir papaz çağırıp günah çıkarmaya, hatta istavroz çıkartmaya vakit bulamadan öldüğünü zamanın haberlerinde bulmak mümkün.

Vinci'nin aniden ölmesinin bir aşk macerası nedeniyle olduğu hakkındaki söylentiler, ölümünden hemen sonra, daha 1731 yılından itibaren etrafta dolaşmaya başladı. İşte bu konuda o zamanlardan birkaç alıntı: "Bir bayanla olan ilişkisini çok kereler ikaz edildiği halde övünerek etrafta anlatması sonunu getirdi." Bir başka habere göre de Vinci; "Roma'da kaldığı sıralarda soylu bir bayanla olan ilişkisini böbürlenerek her gördüğüne anlatıyordu. Bu bayanın bir akrabasının yolu Napoli'ye düşünce, besteciye bir fincan sıcak çikolataya kattığı zehirle öldürdü." İşin ilginç tarafı zamanın İtalya'sında evlilik dışı ilişkilere oldukça normal bakılıyordu. Burada sorun Vinci'nin gayri meşru ilişkisi olması değil, bu ilişkisinin detaylarını etrafa ısrarla anlatmış olmasından kaynaklandığı anlaşılıyor.

Leonardo Vinci (1696-1730).

18. yüzyıl Avrupa'sında çikolatanın günümüzün kahvesi gibi çok popüler olduğunu belirtmekte fayda var. 17. yüzyılın sonunda, sadece Londra şehrinde 2000'in üzerinde çikolata salonu bulunmaktaydı. Yani şimdiki kafeler gibi birşey. Bunlar zamanla sosyal bir fonksiyon üstlendi, kumar salonlarına ve politikanın konuşulduğu kulüplere dönüştüler. Çikolata İtalya'da da çok popülerdi. Adam öldürmekte kullanılması çok zaman almamış; 1774'te Papa XIV. Clement'in de zehirli çikolata ile öldürüldüğü sanılıyor.

Vinci'nin Günümüze Ulaşan Operaları

Bu yazının başlığında Vinci'nin günümüze kadar ulaşan 36 operası olduğunu yazdım. Bunların hangi operalar olduklarını ve notalarının günümüzde nerede bulduklarını kronolojik olarak vermek isterim:

Lo cecato fauzo	1719
Biblioteca nazionale, Napoli	
Le ddoie lettere	1719
Conservatoire Royale de Musique, Brüksel	
Lo castiello saccheato	1720
Conservatoire Royale de Musique, Brüksel	
La scassone	1720
Conservatorio San Pietro a Majella, Napoli	
Lo scagno	1720
Conservatorio di Musica, Bologna	
Lo barone de Trocchia	1721
Conservatorio San Pietro a Majella, Napoli	
Don Ciccio	1721
British Museum, Londra	
Li zite 'ngalera	1722
Conservatorio San Pietro a Majella, Napoli	
La festa di Bacco	1722
Conservatorio San Pietro a Majella, Napoli	
Publio Cornelio Scipione	1722
Conservatorio San Pietro a Majella, Napoli	
Lo Laborinto	1723
Conservatoire Royale de Musique, Brüksel	
Albino e Plautilla	1723
Biblioteca del Conservatorio, Napoli	
Semiramide	1723
Conservatorio San Pietro a Majella, Napoli	
Silla Dittatore	1723
Conservatorio San Pietro a Majella, Napoli	
Turno Aricino	1724
Conservatorio di Musica, Bologna	
Eraclea	1724
Biblioteca nazionale, Napoli	
La moglie fedele	1724
Conservatorio San Pietro a Majella, Napoli	
Farnace	1724
Fondazione Cini, Venedik	
Astianatte	1725
Biblioteca nazionale, Napoli	
La Rosmira fedele (Partenope)	1725
Fondazione Cini, Venedik	
Ifigenia in Tauride	1725
Fondazione Cini, Venedik	
Il trionfo di Camilla	1725
Conservatorio di Musica, Bologna	

Leonardo Vinci

Didone abbandonata	1726
Conservatorio di Musica, Bologna	
Siroe, rè di Persia	1726
Biblioteca nazionale Marciana, Venedik	
Didone abbandonata	1726
Conservatorio di Musica, Bologna	
Gismondo re di Polonia	1727
Fondazione Cini, Venedik	
La caduta de 'Decemviri	1727
Biblioteca nazionale, Napoli	
Stratonica	1727
Conservatorio San Pietro a Majella, Napoli	
Flavio Anicio Olibrio	1728
Conservatorio San Pietro a Majella, Napoli	
Catone in Utica	1728
Fondazione Cini, Venedik	
Il Medo	1728
Conservatorio di Musica, Bologna	
Il Farnace	1729
Biblioteca dell 'Abbazia, Montecassino	
Semiramide riconosciuta	1729
Fondazione Cini, Venedik	
Alessandro nell'Indie	1730
Fondazione Cini, Venedik	
L'Artaserse	1730
Fondazione Cini, Venedik	

Vinci'nin günümüze kadar ulaşmamış ya da sadece kısmen kalmış, yahut da başka bestecilerle ortak pastiş olarak yazılmış diğer operaları arasında şunları sayabiliriz: *Asteria, Urania-Clito, Peleo, Siface, Le feste napoletane, Demoofonte, Erighetta e Don Chilone: L'ammalato immaginario, La serva favorita, Bacocco e Serpilla, Il marito giocatore, Elpidia, Il corteggiano affettato, Impresario del Teatro.*

Sonuç olarak, Vinci'nin besteci olarak profesyonel yaşamı sadece on sene kadar sürdü ve bu kısa sürede elliye yakın opera besteledi. 26 yaşında ölen Pergolesi gibi Leonardo Vinci de genç öldü. Ölümünü takip eden senelerde operalarının popüler kalıp sık sık seslendirilmesinde belki bu özelliğinin de rolü olmuştur. Eserleri bugün iyi bilinmese bile 1720'lerde Napoli'den çıkan en başarılı opera bestecilerinden olduğu üzerinde hem zamanın eleştirmenleri hem de günümüzün müzik tarihçileri hemfikirlerdir.

Da Vinci

Üstat Leonardo da Vinci'ye geri dönersek, kendisi gençliğinde müzisyenliği, özellikle besteciliği ve lir çalmaktaki ustalığı ile tanınıyordu. Floransa'da bir müzik yarışması kazanmıştı. 16. yüzyılın İtalyan sanatçılarının yaşamlarını yazan Vasari, Da Vinci için "Lir çalmayı hemen öğrendi, zaten ruhu bu aleti çalmak için gereken üstün yetenek ve zerafete haizdi. Bu enstrüman eşliğinde doğaçlama yapıp harika bir şekilde şarkı söylerdi" diyor. Leonardo da Vinci'nin çaldığı Lira da braccio'nun 7 telinden beşi yayla, diğer ikisi eşlik olarak parmakla dokunularak çalınırdı.

Kemanın atalarından 1525 Venedik yapımı bir İtalyan liri (Lira da Braccio). Leonardo da Vinci'nin ustalıkla çaldığı bir müzik aleti (Kaynak: David Boyden)

Leonardo'ya göre müzik, resime göre ikinci derece bir sanattı. Kendi sözleriyle: "*Truvalı Helen'in güzelliği gibi, müzik zaman içinde yok olmaya mahkûmdur.*" Bestelerinden günümüze geleni ne yazık ki bulunmuyor.

Leonardo da Vinci'nin, yanında iş aradığı, eğlence ve müzik düşkünü Milano Dükü Ludovico Sforza'ya hediye olarak, at başı şeklinde bir lir yaptığı biliniyor, ama bu kayıp olduğu için gerçekte neye benzediği belli değil. Da Vinci'nin kodeksinde çok sayıda müzik aletinin tasarımı da bulunuyor. Bunlardan "viola organista" adındaki tasarımı yaylı çalgıların sürekli çıkarabildiği sesleri klavye ile çalabilme özelliğine haizdi. Üstat düzinelerce diğer icadı gibi bu aleti de gerçekleştirmeye vakit bulamadı. Leonardo'nun "viola organist"ı Polonyalı piyanist Slawomir Zubrzycki tarafından üç yıllık bir uğraşdan sonra bittiğinde, 2013 yılında yine bu müzisyen tarafından ilk kez çalındı. Bu ilginç aletin çıkardığı sesleri ve ürettiği müziğin neye benzediğini İnternette videolarda izlemek mümkün.

Kaynakça

David Boyden, The History of Violin Playing from its origins to 1761, Oxford University Press, 1965.

Gerolamo Boccardo, Nuova Enciclopedia Italiana, Cilt 23, Torino, 1888.

Charles Burney, A General History of Music (Yeni basım: Dover, New York, 1957), Cilt II, s. 917.

Francesco Florimo, La Scuola Musicale di Napoli e I Suoi Conservatorii, Napoli, 1880.

Ernst Ludwig Gerber, Neues historisch-biographisches Lexicon der Tonkünstler, Cilt 4, Leipzig, 1814.

Kurt Sven Markstrom, Operas Of Leonardo Vinci, Napolitano, Opera Series, No. 2, Pendragon Press, 2007.

Harold Samuel Stone, Vico's Cultural History: The Production and Transmission of Ideas in Naples, 1685-1750, Brill Academic Publications, 1997.

Reinhard Strohm, Italienische Opernarien des frühen Settecento: (1720-1730), Arno Volk Verlag, Köln, 1976, Cilt 2, s. 227-46.

Reinhard Strohm, Essays on Handel and Italian Opera, Cambridge University Press, 2008.

Giorgio Vasari: "Life of Leonardo da Vinci," Lives of the Most Eminent Painters, Sculptors, and Architects, Londra, Philip Lee Warner, 1912-1914, s. 89-105.

Leonardo Vinci, "Li zite 'ngalera," (Önsöz: Howard Mayer Brown), University of Chicago Garland Series, Cilt 60, 1979.